

การถอดบทเรียน (Lesson Learned) วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)
ปัญหาจากการประกอบกิจการโรงงานบริษัท แวกซ์ กาเบ็จ รีไซเคิล เซ็นเตอร์ จำกัด
ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดราชบุรี

สืบเนื่องจากโรงงานบริษัท แวกซ์ กาเบ็จ รีไซเคิล เซ็นเตอร์ จำกัด ตั้งอยู่หมู่ที่ ๘ ตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ติดกับชายขอบเขตพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลน้ำพุ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ประกอบกิจการรับกำจัดขยะอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นอันตราย แต่จากการประกอบกิจการ ดังกล่าวกลับส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในพื้นที่หมู่ที่ ๘ ตำบลรางบัว ที่อยู่ใกล้โรงงานฯ และชาวบ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลน้ำพุ มาเป็นเวลากว่า ๑๐ ปี ทั้งทางด้านร่างกาย สุขภาพอนามัย ทรัพย์สินเสียหาย ขาดประโยชน์จากการใช้น้ำ และวิถีชีวิตเกษตรกรรม ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ได้มีการตรวจสอบและให้โรงงานฯ ปรับปรุงแก้ไขปัญหา แต่ปัญหายังคงมีอยู่ ส่งผลให้มีการร้องเรียนของชาวบ้านตลอดมา จังหวัดราชบุรีได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนจากการประกอบกิจการโรงงาน แวกซ์ กาเบ็จ รีไซเคิล เซ็นเตอร์ จำกัด โดยมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานดังกล่าวตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนถึงปัจจุบัน คำสั่งล่าสุดเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐ เพื่อตรวจสอบ ข้อเท็จจริงและติดตามผลการแก้ไขปัญหาจากการประกอบกิจการบริษัท แวกซ์ กาเบ็จ รีไซเคิล เซ็นเตอร์ จำกัด พร้อมทั้งกำหนดมาตรการและแนวทางในการลดผลกระทบมลภาวะทางกลิ่นและน้ำเสียอันเกิดจากการประกอบกิจการของโรงงาน ซึ่งการแก้ไขปัญหามาพบว่ามีบริษัท แวกซ์ กาเบ็จฯ มี ๙ ใบอนุญาตโรงงานในพื้นที่เดียวกัน จึงไม่สามารถระบุได้ว่าโรงงานใดเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ ทำให้ไม่สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายโรงงานได้เต็มที่ ประกอบกับอำนาจในการสั่งปิดโรงงานไม่ใช่อำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดหรืออุตสาหกรรมจังหวัด ตามที่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเข้าใจเช่นนี้กันมาตลอด

ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี จึงใช้กลไกศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดเข้ามามีบทบาทเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยทำหน้าที่ในการประสานงานและบูรณาการทำงานร่วมกัน เน้นกระบวนการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหามาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารจังหวัด ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น และผู้ที่ได้รับผลกระทบ โดยดำเนินการแบบบูรณาการและมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วย

๑. สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และสร้างกลไกการขับเคลื่อนในทุกระดับ โดยจังหวัดราชบุรีได้เชิญผู้แทนกรมโรงงานอุตสาหกรรม (ส่วนกลาง) และผู้แทนชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบเข้ามาร่วมเป็นคณะทำงานในระดับพื้นที่ เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงถึงผลกระทบที่ได้รับในพื้นที่และส่วนกลางรับทราบปัญหาโดยตรงจากผู้ที่ได้รับผลกระทบ

๒. การติดตามความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหามาจากผู้บริหารจังหวัดและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดได้เข้าพบผู้บริหารของกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อติดตามผลว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดการดำเนินโครงการพิสูจน์แหล่งที่มาของการปนเปื้อนในดินของกรมโรงงานอุตสาหกรรม

๓. การสร้างกลไกขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหามาโดยขอความร่วมมือจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาลในการดำเนินโครงการประเมินขอบเขต การปนเปื้อน และแนวทางฟื้นฟูสารอันตรายในแหล่งน้ำบาดาลบริเวณตำบลน้ำพุ อำเภอเมืองราชบุรี และตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง ซึ่งจากการดำเนินการขุดเจาะแล้วเสร็จ พบว่าจากการตรวจวัดสารอินทรีย์ระเหยง่ายในบ่อสังเกตการณ์ภายในบริษัทฯ และบ่อน้ำบาดาลประชาชนพื้นที่ใกล้เคียงมีค่าเกินมาตรฐานคุณภาพน้ำใต้ดิน

๔. การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาระหว่างหน่วยงานและกลุ่มชาวบ้าน โดยกลุ่มชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบได้นำข้อมูลผลตรวจสอบน้ำในลำห้วย น้ำใต้ดิน ผลตรวจสุขภาพของชาวบ้าน ผลการตรวจสอบพืชไร่และข้อมูลการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดไปฟ้องศาลแพ่งกับโรงงาน บริษัท แวกซ์ กาเบ็จฯ นำมาซึ่งการที่ศาลแพ่งมีหมายห้ามชั่วคราวให้ระงับการนำเข้าสู่สารเคมี การฝังกลบสารเคมีและถังสารเคมีกับทั้งกากอันตรายในพื้นที่โรงงานไว้ชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษา และกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ระงับการนำสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้วที่เป็นของเสียอันตรายเพื่อมาบำบัดกำจัดยังบริษัท แวกซ์ กาเบ็จ รีไซเคิล เซ็นเตอร์ จำกัด

๕. ความร่วมมือเป็นหนึ่งในเดียวของหน่วยงานและชุมชน โดยมีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายปกครอง ตำรวจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่กำหนดมาตรการป้องกันการลักลอบนำสารและสารเคมีอันตรายออกจากโรงงาน และเฝ้าระวังการลักลอบนำถังสารเคมีออกนอกพื้นที่โรงงานโดยจัดเวรยามที่คอยช่วยกันสอดส่องดูแลภายในหมู่บ้าน เมื่อได้รับแจ้งเหตุก็จะดำเนินการจับกุมทันทีเพื่อป้องกันความเดือดร้อนของประชาชน

๖. การพัฒนาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดี โดยการดูแลสุขภาพของราษฎรผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่รอบโรงงานฯ โดยหน่วยงานสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรีก็กับโรงพยาบาลราชบุรี ดำเนินการตรวจเจาะเลือดให้กับราษฎรในพื้นที่ ซึ่งพบว่าสารเคมีที่สู่มเสี่ยงมีในตัวประชาชนมี ๔ ชนิด ได้แก่ ตะกั่ว แมงกานีส นิกเกิล และสารหนู ผลการตรวจเจาะเลือดมีค่าเกินค่ามาตรฐานทั้งหมด จึงแจ้งเตือนประชาชนในพื้นที่ไม่ให้ใช้น้ำในลำห้วย และแก้ไขปัญหาในเรื่องน้ำอุปโภคบริโภคของราษฎร โดยจังหวัดราชบุรีได้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินโครงการจัดหาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ทำการขุดเจาะ ติดตั้งเครื่องสูบน้ำและพัฒนาบ่อน้ำบาดาล และการก่อสร้างท่อส่งประปาแบบทรงลูกบอลเพื่อส่งน้ำไปยังพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

จากการดำเนินการที่ผ่านมาแม้ว่าจะใช้ระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาเป็นระยะเวลานาน แต่ก็มีความก้าวหน้ามาตลอด โดยการบูรณาการขับเคลื่อนการทำงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดราชบุรีร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่และชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ เมื่อไม่มีการดำเนินกิจการของโรงงานฯ สารเคมีที่มีอยู่เดิมบางส่วนก็จะได้รับการบำบัดโดยธรรมชาติ และเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๓ ศาลแพ่งได้มีคำพิพากษาให้บริษัทฯ มีหน้าที่ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมรอบพื้นที่โรงงานฯ ที่ได้รับผลกระทบให้กลับสู่สภาพเดิมปราศจากกลิ่นเหม็นและสารพิษ นอกจากนี้ในส่วนของการบำบัดดินกรมทรัพยากรน้ำบาดาลจะได้นำข้อมูลจากโครงการประเมินขอบเขตการปนเปื้อน และแนวทางฟื้นฟูสารอันตรายในแหล่งน้ำบาดาลบริเวณตำบลน้ำพุ อำเภอเมืองราชบุรี และตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี และเรียกค่าเสียหายจากผู้ก่อมลพิษ คือ แวกซ์ กาเบ็จฯ

สังเคราะห์บทเรียน

นำกลไกในรูปแบบคณะกรรมการตรวจสอบแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนจากการประกอบกิจการโรงงานของบริษัท แวกซ์ กาเบ็จ รีไซเคิล เซ็นเตอร์ จำกัด เพื่อแก้ไขปัญหา ดังนี้ (สมรรถนะด้านการสื่อสารและการสร้างความผูกพัน และด้านการรักษาวิสัย คุณธรรม และจริยธรรม)

มีการประชุมเพื่อพิจารณาแผนจัดการของเสียที่ยังตกค้างภายในพื้นที่โรงงาน เพื่อไม่ให้ประชาชนที่อยู่อาศัยใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อน โดยการค้นหาและกำจัดกากอุตสาหกรรมที่มีการลักลอบฝังใต้ดินภายในพื้นที่โรงงานมาประมาณค่าใช้จ่ายเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณในการกำจัด/บำบัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุไม่ใช้แล้วและของเสียเคมีวัตถุที่ตกค้างในพื้นที่ โดยแบ่งเป็น ๒ กิจกรรม ดังนี้

๑. ประเมินปริมาณมลพิษที่ปนเปื้อน กำหนดแนวทาง Clean up แหล่งกำเนิดมลพิษ และแนวทางและวิธีการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว จากนั้นจึงดำเนินการ Clean up และกำจัดแหล่งมลพิษใต้ดินที่แพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงงาน

๒. ฟื้นฟูสารอันตรายในแหล่งน้ำบาดาล บริเวณตำบลน้ำพุ อำเภอเมืองราชบุรี และตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างกรมโรงงานอุตสาหกรรมร่วมกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาลรวมทั้งการกระชับมาตรการทางกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิมและจะต้องติดตามผลอย่างต่อเนื่องด้วย

ภายหลังจากที่กรมโรงงานอุตสาหกรรม ดำเนินการตามข้างต้นแล้วเสร็จ จะฟ้องร้องเรียกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งหมดจากผู้ประกอบการกิจการโรงงานต่อไป

ทั้งนี้ ให้คณะทำงานฯ ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินการและรายงานให้ที่ประชุมคณะทำงานทราบ